

บทที่ 3 วิธีการดำเนินงานวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาเกี่ยวกับ “การพัฒนากระบวนการจัดการองค์ความรู้ด้านการตลาด เพื่อเพิ่มรายได้สำหรับธุรกิจชุมชนผู้สูงอายุ ตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัย” เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยมีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อศึกษาบริบทชุมชน ปัญหา และอุปสรรคที่มีต่อกระบวนการจัดการองค์ความรู้ด้านการตลาดสำหรับธุรกิจชุมชนผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มรายได้แก่ผู้สูงอายุ ตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัย 2. พัฒนาแนวทางกระบวนการจัดการองค์ความรู้ด้านการตลาดสำหรับธุรกิจชุมชนผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัย 3. จัดทำนโยบายการส่งเสริมด้านการกระบวนการจัดการองค์ความรู้ด้านการตลาดสำหรับธุรกิจชุมชนผู้สูงอายุเพื่อเพิ่มรายได้ให้แก่ผู้สูงอายุ ตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัย โดยวิธีการศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมากำหนดเป็นคำถามในการวิจัย จากนั้นได้ลงพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลภาคสนามสำหรับนำข้อมูลมาวิเคราะห์เขียนสรุป และนำเสนอข้อมูลเชิงพรรณนา (Descriptive Research) ในแต่ละประเด็นตามวัตถุประสงค์ในการวิจัยที่ตั้งไว้ ดังนี้

1. การศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary Research) ผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิดทฤษฎีต่างๆที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ เพื่อใช้เป็นกรอบแนวคิดในการศึกษาและประกอบการอธิบายปรากฏการณ์ต่างๆที่เกิดขึ้น โดยผู้วิจัยได้ศึกษาจาก บทความ วารสาร สืบค้นข้อมูลจาก Internet และงานวิจัยที่มีผู้ศึกษาไว้ในแง่มุมต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. การเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์โดยสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และสนทนาเชิงกลุ่ม (Focus Group) โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) โดยใช้วิธีเลือกแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้มีจำนวนทั้งหมด 28 คน ได้แก่

1. เจ้าหน้าที่ของรัฐ (นายกองค์การบริหารส่วนตำบลปากแคว จำนวน 1 คน และนักพัฒนาชุมชน จำนวน 5 คน

2. ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 2 คน

3. กลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ (แปลงผักปลอดสารพิษ) จำนวนกลุ่มละ 10 คน รวมเป็น 20 คน โดยมีเกณฑ์ในการคัดเลือก ดังนี้

1. เป็นผู้ที่มีหน้าที่ปฏิบัติราชการและมีหน้าที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่บริเวณตำบลปากแคว อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย ที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชน

2. เป็นผู้นำชุมชนแต่ละหมู่บ้านของตำบลปากแคว ที่มีส่วนร่วมและเกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุในชุมชนบริเวณชุมชน

3. เป็นกลุ่มผู้สูงอายุที่ดำเนินงานโดยตรงและมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการทำแปลงผักปลอดสารพิษ

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้เพื่อได้มาซึ่งข้อมูล และคำตอบที่เป็นจริง ครอบคลุมประเด็นอย่างสมบูรณ์ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่มุ่งศึกษา คณะผู้วิจัยได้ใช้เทคนิคหลาย ๆ อย่าง เพื่อให้ได้ข้อเท็จจริงในชุมชนที่ศึกษา รวมทั้งเป็นการลดช่องว่างระหว่างผู้วิจัยกับกลุ่มเป้าหมายได้มีโอกาส สนิมสนมกันมากขึ้น มีความสัมพันธ์แน่นแฟ้นเสมือนผู้วิจัยเป็นคนในชุมชน เนื่องจากในการศึกษาค้นคว้าครั้งนี้ คณะผู้วิจัยได้ใช้รูปแบบการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้วิธีการการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) และใช้แบบสัมภาษณ์เป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ ซึ่งในการพัฒนาแบบสัมภาษณ์ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลค้นหาทางอินเทอร์เน็ต ข้อมูลจากส่วนราชการ วารสารวิชาการ รวมไปถึงแนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการประกอบอาชีพเสริมของผู้สูงอายุเพื่อนำมาใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์ นอกจากนี้วิธีการสัมภาษณ์เชิงลึก สามารถกระทำได้ 3 ลักษณะ คือ 1) การสัมภาษณ์แบบเป็นทางการ คือการสัมภาษณ์ การนัดแนะ เวลา สถานที่แน่นอนไว้ก่อน 2) การสัมภาษณ์แบบไม่เป็นทางการ คือการสัมภาษณ์โดยการพบปะโดยส่วนตัว 3) การสัมภาษณ์แบบพูดคุยเป็นกันเอง คือ การพูดคุยกันธรรมดา การพูดคุยเป็นไปตามธรรมชาติ

ในการสร้างเครื่องมือสำหรับการวิจัย ได้ดำเนินการสร้างตามลำดับขั้นตอน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

1. กำหนดจุดมุ่งหมายในการสร้างเครื่องมือ เพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล สำหรับสำรวจสถานภาพการจัดการความรู้ทางการตลาดของกลุ่มผู้ที่เกี่ยวข้อง
2. ศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการจัดการความรู้และการประเมินโครงการ
3. นำข้อมูลที่ได้อาจจากการศึกษาและวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมากำหนดกรอบแนวคิด (Framework) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
4. สร้างเครื่องมือแบบสัมภาษณ์ตามกรอบแนวคิดที่กำหนดไว้ โดยประเด็นที่ทำการสัมภาษณ์ประกอบด้วย
  - บริบททั่วไปของกลุ่ม
  - ข้อมูลเกี่ยวกับการประกอบอาชีพ
  - ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการบริหารงานทรัพยากรขององค์กร 4 M
  - ข้อมูลเกี่ยวกับหลักการส่วนประสมทางการตลาดเพื่อพัฒนาสินค้าทั่วไปและการจัดการองค์ความรู้
5. นำเครื่องมือที่สร้างขึ้นให้อาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงพินิจ (Face Validity)
6. นำคำแนะนำจากอาจารย์ผู้ทรงคุณวุฒิมาทำการปรับปรุง แก้ไข แลวนำไปทดลองใช้และนำมาปรับปรุงแก้ไขอีกครั้ง

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คณะผู้วิจัยใช้วิธีการสุ่มแบบเจาะจง โดยมีจำนวนกลุ่มตัวอย่างดังนี้

1. นายกองค้การบริหารส่วนตำบลปากแคว จำนวน 1 คน และนักพัฒนาชุมชน จำนวน 5 คน
2. ผู้นำชุมชน (ผู้ใหญ่บ้าน) จำนวน 2 คน
3. กลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ (แปลงผักปลอดสารพิษ) จำนวนกลุ่มละ 10 คน รวมเป็น 20 คน

พื้นที่ดำเนินงาน

ตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัย

วิธีการดำเนินการวิจัย

1. ระยะก่อนทำการวิจัย

ระยะนี้เป็นการศึกษาบริบทของการประกอบอาชีพของผู้สูงอายุในตำบลปากแคว อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ทราบปัญหาและความจำเป็นในการทำงานวิจัยเรื่องนี้และให้ได้ข้อมูลที่จะนำมาใช้ในการคัดเลือกกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุที่เหมาะสมในการทำวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (PAR) ต่อไป กระบวนการในระยะก่อนวิจัยมีรายละเอียด ดังนี้

1.1 การศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง

คณะนักวิจัยศึกษาข้อมูลเบื้องต้นของกลุ่มผู้สูงอายุตำบลปากแคว อำเภอเมือง จังหวัดสุโขทัยจากเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.2 การสำรวจและศึกษาชุมชน

ทางทีมวิจัยนักวิจัยสำรวจข้อมูลเบื้องต้นโดยการสัมภาษณ์ถึงบริบททั่วไปของตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัยครั้งที่ 1 โดยมีนายกองค้การบริหารส่วนตำบลปากแคว นักพัฒนาชุมชนที่ทำงานเกี่ยวข้องกับผู้สูงอายุตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัย เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานเกี่ยวกับผู้สูงอายุขององค์การบริหารส่วนตำบลปากแคว

1.3 การคัดเลือกปัญหา

ทางทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ครั้งที่ 2 เพื่อทำการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้นำชุมชนในแต่ละหมู่บ้านเพื่อให้ทราบถึงจุดเด่นที่ผู้สูงอายุได้ทำเพื่อประกอบอาชีพในแต่ละหมู่บ้าน และคัดเลือกปัญหาและประเด็นกลุ่มอาชีพของผู้สูงอายุ โดยทางทีมวิจัยคัดเลือกการทำวิจัยเรื่องการจัดการความรู้ทางการตลาดของกลุ่มผู้ปลูกผักปลอดสารพิษโดยชุมชนผู้สูงอายุในหมู่บ้านที่ 7

2. ระหว่างเก็บข้อมูล

จากปัญหาการเก็บข้อมูลเรื่อง การจัดการองค์ความรู้ทางการตลาดของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษโดยผู้สูงอายุ ทางทีมวิจัยได้ลงพื้นที่ครั้งที่ 3 เพื่อสัมภาษณ์เชิงลึกตามโครงสร้างแบบสอบถามที่ได้ทำการออกแบบไว้ก่อนหน้านี้ ร่วมกับการสังเกตถึงการจัดวางเรียงสินค้าที่หน้าร้านรวมถึงวิธีการขาย โปรโมชั่นการขาย การแสดงราคา การบรรจุภัณฑ์สินค้า เป็นต้น

การตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูล

เป็นการทำความเข้าใจในการวิเคราะห์ข้อมูลของกระบวนการวิจัยทั้ง 2 ระยะเวลาหลังจากที่ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์แล้ว จึงนำข้อมูลที่ได้มาตรวจสอบความถูกต้อง จัดหมวดหมู่และวิเคราะห์เชิงคุณภาพ เพื่อใช้วิเคราะห์เกี่ยวกับบริบทของตลาดเกษตรอินทรีย์ กลยุทธ์ทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ การจัดการความรู้ทางการตลาดเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษโดยผู้สูงอายุ ตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัย นอกจากนี้การวิเคราะห์เนื้อหาจากผลการรวบรวมข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้นำแนวคิดทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาตีความตามข้อมูลและวิเคราะห์องค์ประกอบด้วยการวิเคราะห์เชิงพรรณนาสำหรับวิธีการประเมินผล / สังเคราะห์การวิจัยนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงปฏิบัติการแบบมีส่วนร่วม (Participatory Action Research: PAR) ซึ่งเป็นการวิจัยเชิงพัฒนา (Research and Development) เพื่อให้ได้หลักการการจัดการความรู้เพื่อนำไปพัฒนาการตลาดเกษตรอินทรีย์ของกลุ่มปลูกผักปลอดสารพิษโดยผู้สูงอายุตำบลปากแคว จังหวัดสุโขทัย ทั้งนี้เพื่อการพัฒนาที่เข้มแข็งและยั่งยืนตลอดไป